

САНИТЕТСКО ОСОБЉЕ КОЈЕ ЈЕ
ИЗГУБИЛО ЖИВОТЕ ТОКОМ
РАТНИХ ДОГАЂАЈА
ОД 15. 07. 1914. ДО 30. 09. 1915.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

О умрлима и погинулима током I Светског рата постоји више објављених података, који се у највећем делу међусобно слажу. То се односи и на санитарско особље ангажовано у српској војсци, у савезничким добротворним мисијама и међу заробљеницима. Ипак постоје мале разлике, било у виду неколико имена мање или више наведених, или по месту умирања, или по дану смрти, уместо кога је писан дан сахране. Од крупнијих грешака било је двоструко навођење имена двоје умрлих лекара услед непознавања њихових тачних имена. (1, 2, 3, 4, 5, 6)

У овај списак нисмо уврстили грчког лекара Вулгариса, за кога се на два места са извором исте провенијенције помиње да је умро у Чајничу, али се не наводи ни када, ни од чега, ни у чијој служби, док се у другим изворима не спомиње. (5, 6)

Да би, колико је могуће после 90 година, избегао нове грешке, писац ових редова је систематски претражио сва годишта „Службеног војног листа“ од 1914. до закључно 1920, како би упоредио нађене податке са онима раније објављеним. Овај списак је резултат усаглашених података.

Осим тога, ми смо, у случају да смо нашли да се одређено лице разболело у једноме месту, а умрло у другоме, ми означили оба, како би било јасније где именовани заразио, а где је умро.

У списковима нису назначени чиновни, сматрали смо да су у смрти били једнаки и млади поручници и стари пуковници. Неустрашиво ушавши у битку са немани званом „епидемија три тифуса“ стекли су вечну славу и за себе и за своју професију, заслуживши да се памте заувек, догод се буде писало о томе.

Нажалост, податци о умрлом нелекарском медицинском особљу су остали и даље непотпуни, што није зачуђујуће ако се у обзир узме масовност морије која је обухватила скоро четвртину становништва Србије, а усмртила око 35.000 војних лица, 35.000 заробљеника и више од 100.000 (до 200.000?) грађана.

А. Списак умрлих

1. Погинуло медицинско особље (1, 3)

др Јосиф Анђелковић, 4. 08. 1914, Текериш
добровољна болничарка Дарија Александровна Коровкина,
19. 09. 1914, Гучево.

2. Помрло медицинско особље (1, 2, 3, 4, 5, 6)

а) лекари у српској служби

др Тома Авраси, 19. 02. 1915, Прилеп, пегавац
др Фердинанд Адам, 9. 02. 1915, Пирот, пегавац
др Светислав Андрејевић, 17. 03. 1915, Неготин, пегавац
др Сотр Андрејевић, 13. 03. 1915, Лесковац, пегавац
др Петар Антонијадес, 6. 10. 1914, Скопље, пегавац
др Драгиња Бабић, 24. 01. 1915, Ваљево, пегавац
др Радул Бацковић, 18. 02. 1915, Нови Пазар, пегавац
др Рафаило Биђерани, 11. 03. 1915, Београд, пегавац
др Јевгеније Брановачки, 19. 02. 1915, Ваљево (умро у Ни-
шу), пегавац
др Андра Божиновић, 22. 04. 1915, Књажевац, пегавац
др Леон Вајс, 12. 03. 1915, Чачак, пегавац
др Негосав Велизарић, 22. 03. 1915, Ужице, пегавац
др Драгутин С. Вељковић, 22. 02. 1915, Горњи Милановац,
пегавац
др Александар Весић, 27. 02. 1915, Београд, пегавац
др Живан Влајић, 12. 12. 1914, Доња Шаторња (умро у Алек-
синцу), пегавац
др Димитрије Војлидис, 15. 02. 1915, Битољ, пегавац
др Павле Војтех, 23. 01. 1915, Ваљево, пегавац
др Стеван Вујичић, 17. 03. 1915, Ниш, пегавац
др Никола Ђерасимовић, 2. 02. 1915, Скопље, пегавац
др Ђорђе Дада, 31. 01. 1915, Пецка код Ваљева, пегавац
др Милан Дамјановић, 17. 02. 1915, Горњи Милановац, пегавац
др Светозар Десимировић, 12. 03. 1915, Вардиште, пегавац
др Јован Димитријевић, 20. 02. 1915, Прилеп (умро у Бито-
љу), пегавац
др Селимир Ђорђевић, 6. 02. 1915, Ваљево, пегавац
др Миленко Ђорић, 10. 02. 1915, Ниш, пегавац

др Александар Ђурић, 6. 03. 1915, Ђевђелија, пегавац
др Божидар-Берман Занфт, 21. 03. 1915, Ниш, пегавац
др Александар Зикопулос, 3. 02. 1915, Осечина код Ваљева,
пегавац
др Герасим Ивезић, 9. 02. 1915, Крагујевац, пегавац
др Стеван Илић, 23. 12. 1914, Зајечар, пегавац
др Милан Исаковић, 27. 03. 1915, Доња Буковица код Ваљева,
пегавац
др Радисав Јаковљевић, 29. 01. 1915, Чачак, пегавац
др Милорад Јанковић, 10. 03. 1915, Ваљево (умро у Скопљу),
пегавац
др Боровоје Јаћовић, 21. 02. 1915, Ниш, пегавац
др Петар Јовановић, 5. 04. 1915, Приштина, пегавац
др Хранислав Јоцић, 19. 01. 1915, Уб, пегавац
др Атанасије Каракашевић, 2. 03. 1915, Лозница, пегавац
др Илија Коловић, 17. 02. 1915, Крагујевац, пегавац
др Александар Крстић, 9. 12. 1914, Охрид, пегавац
др Ђуро Кустудић, 11. 02. 1915, Врање, пегавац
др Тома Леко, 27. 06. 1915, Ваљево, трбушни тифус (после
прележаног пегаваца)
др М. Манчић, 12. 01. 1915, Прилеп, пегавац (име остало
непознато)
др Димитрије Марић, 6. 02. 1915, Београд, пегавац
др Јосим Марковић, 31. 03. 1915, Јагодина, рекуренс
др Милован Марушић, 3. 05. 1915, Приштина, пегавац
др Александар Мисирлић, 30. 01. 1915, Горњи Милановац,
пегавац
др Добривоје Митровић, 30. 01. 1915, Призрен, пегавац (пре-
лежао прво рекуренс)
др Михаило Митровић, 26. 03. 1915, Ваљево (умро у Пожа-
ревцу), пегавац
др Ахило Михаиловић, 12. 02. 1915, Ђуринци, пегавац
др Миша Михаиловић, 16. 02. 1915, Нови Пазар, трбушни тифус
др Едуард Михел, 23. 03. 1915, Смед. Паланка, пегавац
др Димитрије Мицић, 20. 02. 1915, Пирот, пегавац
др Стеван Моравац, 22. 02. 1915, Лазаревац, пегавац (прет-
ходно трбушни тифус)
др Јован Николајевић, 8. 03. 1915, Стублине, пнеумонија

др Светислав А. Николајевић, 12. 02. 1915, Крушевац, пегавац(прележао рекуренс)

др Никола Хаџи-Николић, 12. 03. 1915, Петровац н/М, (умро у Пожаревцу), пегавац

др Властимир Пантелић, 4. 02. 1915, Пријепоље, пегавац

др Платон Папакостопулос, 8. 05. 1915, Ђевђелија, пегавац

др Тома Парлић, 25. 12. 1914, Гостивар, пегавац

др Милутин Перишић, 13. 01. 1915, Скопље, пегавац

др Добивоје Петровић, 21. 04. 1915, Пожаревац, пегавац

др Ђорђе Петровић, 1. 04. 1915, Крушевац, пегавац

др Душан Поморишац, 13. 02. 1915, Ваљево, пегавац

др Манојло Поп-Манојловић, 13. 02. 1915, Прилеп, пегавац

др Александар Протић, 19. 02. 1915, Кичево-Гостивар (умро у Битољу), пегавац

др Никола Раденковић, 23. 02. 1915, Мачвански Метковић, пегавац

др Милан Радоваовић, 16. 03. 1915, Београд, пегавац

др Душан Радовић, 27. 02. 1915, Мачвански Причевић, пегавац

др Борислав Радосављевић, 24. 01. 1915, Крагујевац, пегавац

др Коста Ђ. Ристић, 24. 12. 1914, Младеновац, пегавац и пнеумонија

др Драгутин Романовић, 6. 02. 1915, Младеновац, пегавац

др Риста Русуленчић, 13. 03. 1915, Прилеп, пегавац

др Милорад Савићевић, 20. 02. 1915, Мали Пожаревац, пегавац

др Адолф-Густав Сајферт, 20. 01. 1915, Ужице, пегавац

др Јован Секулић, 5. 04. 1915, Ковачевац код Младеновца, пегавац

др Михаило Бунарџић-Сретеновић, 5. 01. 1915, Краљево, пегавац

др Димитрије Стефановић, 28. 03. 1915, Смедерево, тбц плућа

др Милош Стевановић, 11. 02. 1915, Ниш, пегавац

др Живојин Стојадиновић, 9. 02. 1915, Крупањ, пегавац

др Војислав Стојановић, 26. 02. 1915, Ниш, пегавац

др Натан Тајтац, 21. 03. 1915, Пожаревац, пегавац

др Илија Тодоровић, 11. 03. 1915, 1.пољска болница Тимочке див., Ниш, пегавац

др Владислав Томић, 15. 02. 1915, Аранђеловац, пегавац

др Дамњан Туфегџић, 10. 03. 1915, Смед. Паланка, пегавац

др Јован Узелац, 6. 02. 1915, Мали Пожаревац, пегавац
др Исак Рего-Херцог, 14. 01. 1915, Ваљево, пегавац
др Милан Цекић-Преметарац, воз бр. 3 Ваљево-Аранђело-
вац, умро у Нишу, пегавац
др Ђорђе Шкатровић, ... 1915, Прилеп, пегавац
др Ервин Штрентг, 3. 02. 1915, Сењски рудник, пегавац

б) страни лекари у добротворним мисијама

др Сабри Абади, 5. 03. 1915, Ниш, пегавац
др Сергеј Васиљевич Барабошкин, 21. 03. 1915, Ниш, пегавац
др Итан Флег-Батлер, 26. 03. 1915, Београд, пегавац
др Џејмс Френсис Донели, 10. 02. 1915, Ђевђелија, пегавац
др Селма Елијасберг, 7. 02. 1915, Неготин, пегавац
др Алфред Ернст, 5. 03. 1915, Ниш, пегавац
др Сергеј Иванович Кантемиров 25. 01. 1915, Ниш, трбушни
тифус

др Јан М. Кара, 14–15. 02. 1915, Скопље, пегавац
др Семјуел-Алберт Кук, 28. 01. 1915, Ваљево, пегавац
др Јован Литос, 12. 01. 1915, Ниш, пегавац
др Ернест Падлетон Магрудер, 26. 02. 1915, Београд
др Тадеуш Машевски, 10. 02. 1915, Пирот, пегавац
др Фернан Мазеј, 18. 02. 1915, Неготин, пегавац
др Ева Митница, 19. 11. 1914, Ниш, пегавац
др Харилаос Ниотис, 10. 04. 1915, Скопље, пегавац
др Михаило Паскалдес, 5. 02. 1915, Скопље, пегавац
др Робер Ридли, 21. 10. 1914, Крагујевац дизентерија
др Елизабет Рос, 1. 02. 1915, Крагујевац, пегавац
др Бернард Чидер, 9. 02. 1915, Лесковац, пегавац
др Теофанос Џагрис, 4. 11. 1914?, пегавац

в) заробљени лекари

др Гавра Барак, 25. 02. 1915, Ваљево, пегавац
др Херман Бек, 25. 01. 1915, Ниш, пегавац
др Мориц Биненшток, ...1915, Ваљево, пегавац
др Рудолф Буберле, 6. 02. 1915, Ниш, пегавац
др Јозеф Ванка, 17. 03. 1915, Скопље, пегавац
др Освалд Геснер, ...1915, Ваљево, пегавац
др Јозеф Ковач, 21. 01. 1915, Ваљево, пегавац

др Ханзел Левин, 11. 02. 1915, Крагујевац, пегавац
др Ладислав- Алекс.-Феликс Менхард, 14. 01. 1915, Ваљево,
пегавац

др Вацлав Милота, 29. 01. 1915, Ваљево, рекуренс
др Алојз-Фридрих Прекл, 21. 01. 1915, Ваљево, трбушни тифус
Јанко Сермец 24. 12. 1914, Чачак, трбушни тифус

г) студенти медицине

Војислав П. Бојовић, 4. 02. 1915, Крагујевац, пегавац (после
рекуренса)

Зорка Јовановић, 28. 02. 1915, Крагујевац, пегавац (свршени
студент)

Станислав Јовановић, 17. 03. 1915, Ниш, пегавац

Чедомир Т. Кнежевић, 23. 12. 1914, Крагујевац, пегавац

Живко Костић, ...1915, Приштина, пегавац

Лазар Летић, ...1915, Рашка, пегавац

Богољуб Ј. Матковић, 5. 02. 1915, Вардиште, пегавац

Милун Минић, 15. 02. 1915, Врњачка бања, пегавац

Угљеша Ђ. Ничић, 10. 03. 1915, Зајечар, пегавац

Љубомир Паранос, ...1915, воз бр. 4, пегавац

Петар Р. Радисављевић, 4. 01. 1915, Ваљево, пегавац

Вилхелм Рот, 4. 04. 1915, Ћуприја, пегавац

Драгића Стокић, 11. 02. 1915, Ниш, пегавац

Милош Станковић, 27. 02. 1915, Петровац н-М. (умро у
Пожаревцу), пегавац

Лука Суботић, 14. 12. 1914, Ниш, трбушни тифус

Божидар Шишић, ...1915, Ваљево, пегавац

д) старији докторанди

Радомир Јовановић, ...1915, Ниш, пегавац ( )

Бранко Николић, 18. 04. 1915, Крушевац, пегавац

Јосиф Радуловић, 2. 01. 1915, Штип, пегавац

ђ) апотекари

Христифор Димитријевић, 5. 01. 1915., Штип, пегавац

е) лекарски помоћници (непотпун списак због недостатка
података)

Ђорђе Лазаревић, 1–2. 01. 1915, Крагујевац, пегавац

Фрања Нађ-Даниловић, 19. 03. 1915, Лапово, пегавац

ж) странао медицинско особље

Мејбл Дирмер, ... 1915, Крагујевац, пегавац

Лорна Ферис, ... 1915, Крагујевац, пегавац

Луиз Џордан, ... 1915, Крагујевац, пегавац

Маргарет Нил-Фрејзер, ... 1915, Крагујевац, пегавац

Агнес Мајнчел, ... 1915, Крагујевац, пегавац

Маргарита Кристоф-Рајл, 23. 02. 1915, Ниш, пегавац

Агнес Ерл, ... 1915, Врање, пегавац

Селма Гуча, 10. 2. 1915, Скопље, пегавац

Мр Даг.? ... 1915, Ваљево, пегавац

Мвр Ван дер Маде, ... 1915, Ваљево, пегавац

Мвр Вестерхоф, ... 1915, Ваљево, пегавац

Мис Фис, ... 1915, Ваљево, пегавац

Мис Агнес Ајрис, ... 1915., Ваљево, пегавац

з) српско добровољно медицинско особље
(непотпуни податци)

Надежда Петровић, 21. 03. 1915, Ваљево, пегавац

Катарина Поповић ... 1915, Ваљево, пегавац

и) већи број неидентификованих војника и подофицира
болничара српске војке, безимених хероја борбе са пегавцем

ј) већи број ратних заробљеника (болничара и помоћних
болничара), међу њима и доста лица словенског порекла
(Чеси и други), анонимних жртава ове морије

Б. Ближа, епидемиолошка, анализа података

Из ових спискова који су, бар што се тиче лекара, потпуни, види се да је током епидемије „три тифуса“ умрло 122 домаћа и страна лекара, при чему је сама епидемија однела 119 живота, и то:

пегави тифус 111

трбушни тифус 6

рекуренс 2

Преостала тројица умрла су од пнеумоније (1), туберкулозе

(1) и дизентерије (1).

Главна места заразе, а најчешће и умирања, били су:

Ваљево и околина 22

Ниш 15

Скопље	8
Крагујевац	6,

који су истовремено били и главни болнички центри, Ваљево фронтovski, остали позадински, па је таква појава анализом била и очекивана, за Ваљево као главно примарно сабирно и дистрибуционо место, за остале као највеће центре у позадини фронта.

Била би грешка пренебрегнути податке о умрлим лекарима у местима дуж железничких комуникација, јер они илуструју ширење заразе тим путем:

пруга Ваљево–Аранђеловац–Младеновац	9
пруга Ужице–Крушевац са доњедринског фронта	10
пруга Београд–Ђевђелија (са Београдом и Битољем). ...	11
пруга Ниш–Пирот	3
пруга Скопље–Кос. Митровица	3
пруга (Параћин) Неготин–Зајечар–Књажевац	4
Ван железничких комуникација, са северозападног фронта:	
Мачва–Посавина	3
Подриње	2
Пожаревац–Петровац н/М	3

Поред појединачних неколико случајева у ужој Србији, постојале су и две очигледно аутохтоне епидемије у новоослобођеним крајевима, потпуно изван железничких комуникација, које се могу приписати раније познатим жариштима из времена Балканских ратова:

епидемија у западној Македонији	
– Прилеп.	5
– Кичево-Гостивар	2
Епидемија у Новопазарском Санцаку	
– Нови Пазар	2
– Пријеполје	1

Извори

1. Министарство војно: Службени војни гласник, год. 1914, 1915, 1917, 1918, 1919, 1920, Центар за војно-научну документацију и информатику.
2. Вој. М. Суботић-мл.: Поменик погинулим и помрлим лекарима и медицинарима у ратовима 1912–1918, СЛД, Београд, 1922.
3. Ваљевска болница 114–1915. (симпозијум), СЛД, подружница Ваљево, 1992.
4. Жарко Вуковић: Савезничке медицинске мисије у Србији 1915, Плато, Београд, 2004.
5. Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972, Београд, 1972, 116–119.
6. Влад. Станојевић: Историја српског војног санитета и Наше ратно санитетско искуство, фототипско издање, Београд, 1992, 901–908.

